

בכירי הארכיאולוגים מתחילים להכיר בחומרת הנזק שגורם הוואקף לעתיקות הר הבית ■ בשבוע שעבר הם קיימו הפגנה והשמיעו טענות חמורות נגד רשויות האכיפה ■ את המאבק להצלת אוצרות הארכיאולוגיה מוביל צחי צויג, סטודנט צעיר לארכיאולוגיה ■ רשות העתיקות, שלא עושה דבר להצלת שרידי בית המקדש, סידרה לו השבוע הקירת משטרה באשמת שוד עתיקות

מֵאִר רֵבִיבוֹיץ

נראה שהוואקף, המשתלט בהדרגה על כל זר הבית, עוסק מזה זמן רב בהרס העתיקות המעידות על קיומו של בית המקדש היהודי מימי בית ראשון ושני.

ר"ר גבי ברקאי, מומחה לתולדות ירושלים, החוקר שגילה את ברכת הבהונים מעל גיא בן הינום, מסביר ש"הר הבית גדול פי כמה מעיר דוד, והוא חלק חשוב מההיסטוריה הקדומה של ירושלים. המתחם הוא לב ליבו של העם היהודי, מאז בית ראשון, והעתיקות שנמצאות בו ושלא נחפרו ולא נחקרו מעולם הן בעלות חשיבות עצומה לחקר תולדות העם היהודי."

"הפלשתינים מתעלמים מכל צביון יהודי. אצלם, עליפי ההיסטוריה המשוכתבת של הפלשתינים, ישנה תקופת הכנענים ואחר-כך התקופה הערבית", אומר פרופסור זאב ספראי, מומחה להיסטוריה

של עם ישראל באוניברסיטת בר אילן. "מה שבאמצע (היהודים) לא קיים". פרופסור ספראי אומר: "בכלל הפלשתינים לא חובבי מרעיי הארכיאולוגיה. הם לא רוצים למצוא שריד כלשהו של יישוב יהודי, מאותה סיבה, כוהר הבית".

יהודה עציון, ראש ארגון "חי וקיים", מסביר: "עבודות הוואקף ברה"ב נמשכות גם בשעה זו – הוואקף בונה מדרגות ויוצק בטון, ועוד ימים ספורים הארמה תצופה בטון ואבן, וכך תימנע כל אפשרות לחפירות ארכיאולוגיות מסודרות במקום חשוב זה שם נכנו ככל הנראה מכלולי בית המקדש".

רמון: נתניהו אשם

ההרס שמבצעים אנשי הוואקף נעשה תוך עצימת עין מכוונת מצד ממשלת ישראל, וסירוב רשות העתיקות להפעיל את סמכותה ולמנוע הרס מוחלט של האתר הארכיאולוגי החשוב ביותר לעם היהודי. כך יצא שדווקא סטודנט לארכיאולוגיה, בן 27, כשם צחי צויג הוא

זה שנטל על עצמו להתריע. במאבקו למניעת הרס העתיקות, מצא את עצמו צחי נלחם מול גופים רבי-עוצמה, כמו ממשלת ישראל, בית המשפט הגבוה לצדק, רשות העתיקות ועוד. בחודשים האחרונים נרמזה למאבק תנועת "זו ארצנו" בראשות משה פייגלין, שחזרה לפעול.

בחודשים האחרונים החלו אנשי הוואקף לבצע עבודות פיתוח בדרום הר הבית במסגרת שהקימו במתחם אודות-שלמה. הם פרצו מספר פתחים בחומה תוך שהם חופרים כעשרה מטרים באדמה ומפנים את הכמויות הגדולות של העפר, כולל חרסים עתיקים, למזבלה העירונית של ירושלים.

בתחנת המשטרה שמוצבת על הר הבית ראו וריחו לגורמים המרסמים. הממשלה החליטה לא לנקוף אצבע אך כאשר העניין התפרסם בתקשורת, אמר השד הממונה על ירושלים חיים רמון, כי "מאז שנתגלו פרץ את מנהרת הכותל ללא הירברות עם הוואקף, הוואקף עושה ברה"ב כרצונו, ואין לנו שום יכולת להיכרע איתו".

מצוידים באישור החצי רשמי של שר בכיר ומקורב לראשיהממשלה ברק, המשיכו אנשי הוואקף במלוא המרץ בעבודות החפירה בהר הבית. עשרות משאיות זרמו בכל יום להר הבית, הועמסו עליהן עשרות טונות של עפר מהחפירות, והן נסעו למזבלה העירונית בירושלים לפרוק את כמויות העפר. הטענה היא, שהפסקת עבודות הוואקף כרוכה בפעולה משטרתית רחבה בהר הבית, מה שעלול להרגיז את הערבים ולגרורם למהומות. אך ניתן היה לפנות להודות למטרה לא לאפשר כניסה ויציאה של משאיות.

צחי מגיע לנחל קדרון

לצחי צויג, סטודנט לארכיאולוגיה מאוניברסיטת בראילן, יש מודעות גדולה לעניין שרידי העתיקות בהר הבית. לפני כמה חודשיים פגש צויג אדם שעבד עם הוואקף, והוא סיפר לו שאנשי הוואקף עובדים בהר עם גלאי מתכות. כל האבנים שנמצאות בהר ועליהן כתורות של כיתוב בעברית, נהרסות בשיטתיות על ידי אנשי הוואקף על מנת להוכיח את טענתם שהר הבית הוא מקום קדוש מוסלמי ומעולם לא עמד שם בית המקדש.

"אנשי הוואקף עובדים בהר עם גלאי מתכות. כל האבנים שנמצאות בהר ועליהן כותרות של כיתוב בעברית, נהרסות בשיטתיות על-ידי אנשי הוואקף על מנת להוכיח את טענתם שהר-הבית הוא מקום קדוש מוסלמי ומעולם לא עמד שם בית-המקדש"

יהודה עציון הלך למזבלה באליעזריה, שם מצויים שפכי העתיקות שהוצאו מהר הבית. עציון סיכם עם מנהל האתר, יהודי, שיפנה את כל המשאיות המגיעות מהר הבית לאתר נפרד, עלימנת שהדבר יקל על הארכיאולוגים למצוא שרידי חרסים עתיקים בתוך ים העפר השפוך. אנשי הוואקף, שכנראה הבינו שהארכיאולוגים הישראלים עשויים למצוא בעפר עתיקות בעלות חשיבות עצומה להיסטוריה של העם היהודי, הודו למשאיות לשפוך את העפר בנחל קדרון ולא באליעזריה.

יהודה עציון ואנשיו, שמתצפתים קבוע על הנעשה בהר, הפנו את צויג לנחל קדרון. צויג הגיע למקום עם עוד שני חברים, שהחלו לחטט בעפר ודלו כ-30 חרסים. הסטודנט הצעיר לארכיאולוגיה דיוו

חלק של כרכוב ממבנה מוטומנטלי. עיטור זה הינו יחידאי

כלי זכוכית מתבית השני. במרכז - שבר של נר זכוכית

שבר של צלמית עמוד מנופצת מתקופת הבית הראשון

ממצאים ארכיאולוגיים נדירים שנמצאו בשפך האשפה בקדרון

באותו יום, באו צויג וחבר נוסף שוב לאתר שפיכת העפר בנחל קדרון. לפתע, הגיח לעברם אדם שהציג את עצמו כאיש הוואקף ודרש אישור לנוכחותם בשטח. צויג ענה לו שזה לא עניינו. אז אמר איש הוואקף, שהיה מלווה בכמה נערים ערבים, כי בסך-הכל הוא בא עלימנת לשמור על צויג וחבריו מפני פגיעה אפשרית של אלמונים, ש"עלולים לדקור אותם או להשליך עליהם אבנים".

צויג וחבריו הבינו את האיום ועזבו את המקום אך לא ויתרו. צויג פרסם בכמה חוגים את הסיפור, וביקש שמתנדבים יבואו איתו לנחל קדרון. "ההיענות היתה מרהימה", סיפר. "הגיעו כמה עשרות חברים ויחד התארגנו ונסענו. תחילה לאליעזריה ואחר-כך לנחל קדרון". כשהגיעו לשם, פגשו צויג ואנשיו פקחים של רשות העתיקות. אלה רדשו מהם להסתלק. אחר-כך התקשר הארכיאולוג המחוזי החרש ג'ון ולינגמן וגם הוא רדש מצויג ואנשיו להסתלק מהאזור. צויג נענה, אולם לטענתו "אנשי רשות העתיקות חסמו את מכוניתו ודרו שו ממני לתת להם את החרסים שכבר מצאתי. מאוחר יותר טענו אנשי הרשות, שהם מצאו את הממצאים". לצויג, מכל מקום, נשארו כמה ממצאים, וארכיאולוגים בכירים קבעו, לדבריו, "שהממצאים הם חשובים, מימי בית ראשון ושני".

צויג רצה לפרסם את הממצאים בכנס ארכיאולוגים שהתקיים באוניברסיטת בראילן. כותרת הכנס היתה "חידושים בחקר ירוש" לים". צויג: "אנשי רשות העתיקות, שידעו מראש על כוונתי, לחצו עלי שלא אפרסם את הממצאים בכנס הזה. סירבתי, ובמהלך הכנס אנשי רשות העתיקות השמיצו אותי בעוד ארכיאולוגים אחרים שיבחו אותי".

אגב, השבוע התבשר צויג שמכון רנהרט לחקר ירושלים באוניברסיטת בראילן החליט להעניק לו פרס בסך 2,000 שקל לאות הערכה על פועלו לחקר הר הבית.

יוסי ויוסי נרדמו

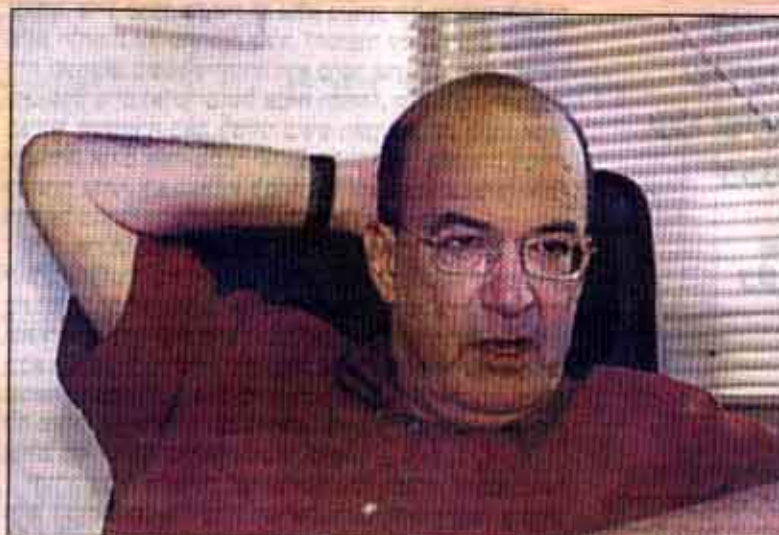
צויג קיבל עידוד ועשה ניצול הצלחה. הוא החליט לארגן הפגנת ארכיאולוגים בכירים, בעלי השקפות פוליטיות מגוונות, כנגד הריס העתיקות בהר הבית. כמה מבכירי הארכיאולוגים בארץ, המתמחים בחקר ירושלים, התייצבו ביום גשם להפגנת מחאה כנגד אוזלת ידה של הממשלה ורשות העתיקות לנוכח פעולות ההרס הארכיאולוגי. בין המשתתפים בהפגנה שנערכה באתר השפיכה בנחל קדרון היו הפרופסור עמוס קלוזנר, איש רשות העתיקות שסירב להתראיין לכתבה זו, ורק הסכים לומר שהעבודות במקום הן "פגיעה ארכיאולוגית נוראה באתר חשוב ביותר". השתתפו גם פרופ' עמית מור, פרופ' אילת מור, פרופ' אהוד נצר וגבי ברקאי.

ה"ר גבי ברקאי הסביר לי השבוע מדוע החליט להשתתף בהפגנה: "הר הבית מעולם לא נחפר. ובפעם הראשונה שחופרים שם, עושים זאת אנשי הוואקף. החפירה היא הרסנית ומזעזעת. החומר נשפך לנחל קדרון והוא נהרס שם. הנזק הוא עצום ובלתי הפיך. החומר שראיתי בשפכים הוא חומר מימי בית ראשון ועד בית שני, ואפילו עד התקופה האיסלאמית המאוחרת. ברור שיש כאן חומר חשוב. השטח שנחפר הוא ברדום מזרח הר הבית. זהו חלק מורחבה של הר הבית מימי בית שני ולכן איננו יודעים בדיוק מה יש שם. הנזק וההרס נוראים".

ברקאי מדבר במלים קשות נגד רשות העתיקות: "לצערי, כואב לי מאוד שרשות העתיקות, שתפקידה לטפל בעניין, לא עושה דבר."

זה למחרת היום לארכיאולוג המחוזי של ירושלים, גרעון אבני, על מציאת החרסים וכן לארכיאולוג רב בהט הנחשב למומחה להר הבית. בהט, שבתחילה טען שאין שום נזק ארכיאולוגי בחפירות הוואקף בהר הבית, הופתע לראות את הממצאים ולאחר בדיקה ראשונית, הורה שהחרסים הם מתקופת בית שני והלקם אפילו מתקופת בית ראשון.

המאבק מגיע לכנסת

אין כיום בית מקדש שלישי ואין גם כוונה לבנות אותו. שריד

גם הוסיף שבכל מסרה ממילא אין כיום בית מקדש שלישי ואין כוונה לבנות בית כזה, אז על מה כעצם ההתרגשות.

לאחר הישיבה הודיע ח"כ יורי שטרן שבדעתו לפנות לאונסק"ו, שיסייעו היכן שממשלת ישראל כושלת.

שטרן גם התחייב בפני צחי צויג וחבריו הסטודנטים לארכיאולוגיה הפעילים בנר שא, שבשבוע הבא הוא יעלה הצעת חוק לשריון הר הבית. במילים אחרות: לא יהיה ניתן להעביר את הדיבנות על ההר ללא רוב מוחלט. כמו"כ לא יהיה ניתן ליצור במקום כל ביטוי ריבוני שאינו ישראלי, לרבות שיטור פלשתיני על ההר (דבר שנעשה כבר היום) והגפת דגלי אש"ף.

מוחים, השמיעו הארכיאולוגים דן בהט ומאידו כדוד קול אחר. הם טענו שהאזור שבו נעשתה החפירה מכיל חומרי מילוי בלבד. זאת ועוד: חומרי המילוי מתוארכים לים לימי הביניים בלבד, ולא לתקופת בית המקדש.

הארכיאולוגים אילת מור ועמוס קלר נר השיבו שאפילו אם היה צדק בבריחהם, הרי שגם ממילויים ניתן ללמוד. קלוזנר האשים את בהט וכדוד שאינם נאמנים לארכיאולוגיה.

שר החינוך, יוסי שריד, הצהיר, מה לא מפתיע, שדווקא הוא נוטה לאמץ את גרסת כדוד ובהט, שאין מדובר בממצאי אים הקשורים לבית המקדש השני. הוא

השבוע התקיים דיון של השדולה הארכיאולוגית בכנסת. שר החינוך שריד אימץ דווקא את דעת המיעוט מקרב הארכיאולוגים הסוברים שלא נעשה נזק של ממש על ההר ■ ח"כ שטרן החליט בעקבות הדיון להעלות בשבוע הבא הצעת חוק לשיריון הר הבית

ביום רביעי השבוע, התקיים בכנסת דיון של השדולה הארכיאולוגית. על הפרק עמדה סוגיית בניית הוואקף על הר הבית. נכחו בישיבה הח"כים: אופיר פינס (יור"ד השדולה), בני אלון, נעמי חזן, רוני מילוא, עוזי ברעם, יורי שטרן, משה קצב וקולט אביטל.

אמיד דרורי, מנכ"ל רשות העתיקות, אישר שיש נזק ארכיאולוגי בלתי הפיך בהר הבית והגדיר זאת כ"פשע ארכיאולוגי". כמו כן הוסיף ש"רשות העתיקות ניסתה ככל יכולתה למנוע את העוול, אולם הרבר לא הסתייע בשל גמגום של הדרג המדיני". מול חזית אחידה של ארכיאולוגים

היא היתה אמורה לעשות שלושה רבדים: 1. להפסיק את העברת דה באמצע. 2. לשלוח לתרה"בית מיד צוותים ארכיאולוגיים, שיתעזרו את מה שניתן עדיין לתעד. 3. לעבור על השפכים ולראות אם יש שם שרידים עתיקים שעדיין ניתן להציל. רשות העתיקות לא עושה רבר בעניין. כל מי שעושה משהו בעניין יבורך, ואצטרף לכל אדם שימנע פגיעה נוספת בעתיקות הר"הבית".

בתגובה לטענות של ד"ר ברקאי אומרת דוברת רשות העתיקות, אסנת גואז: "אין לנו ויכוח עם העובדה, שחפירות הוואקף בהר"הבית הן הרסניות. יו"ר הרשות אמיר רורוי הגדיר את עבודות הוואקף כ'פסע ארכיאולוגי'. אולם, אין כאפשרותנו למנוע זאת וזה מבח החוק". גואז מצטטת מתוך חוק העתיקות, סעיף 29 ג', שנחקק בשנת 1978 והקובע מפור"ש, ש"לעניין אתר עתיקות המשמש לצורך רתי או מוקדש לתכלית רתית, לא יתן המנהל אישור חפירה או ביצוע פער לות אחרות אלא אישור ועדת"שרים הכוללת את שר החינוך, שר המשפטים ושר הרתות". כלומר, כל פעולה של רשות העתיקות באתר קדוש צריכה אישור שלושת השרים הנ"ל, ששמן היום יוסי שריר ויוסי ביילין, ויש להם גיבוי מלא של אהוד ברק, ואלה לא נתנו את האישור.

הדוברת מצטטת את הנחיות היועץ המשפטי לממשלה מסוף שנות השמונים, שקבע שתפקירה של רשות העתיקות באזור הר"הבית הוא אך ורק לרווח לגורמים הרלוונטיים, קרי משרתת ישראל וממשלת ישראל. "אנחנו לא מתכוונים לעבור על החוק ועל הנחיות היועץ המשפטי ולעצור את עבר דת הוואקף".

הרשות מפנה אצבע באופן ברור כלפי ממשלת ישראל. בקשר לטענות על היעדר תיעוד, הדוברת מסרה ש"אין לנו אפשרות ללות ארכיאולוג מוסמך שיתעד את החפירות במקום, משום שהמשרה מסרה בת לתת לו ליווי, ולכן אין למעשה פיקוח ארכיאולוגי על העבודות הנעשות בהר הבית". בעניין תיעוד החרסים שנשפכו בנחל קדרון, היא אומרת: "ארכיאולוג מטעם הרשות, יובל כרוך שמו, עושה מחקר מקיף

ורציני על כל החרסים שמצאנו בשפכים שם וכשהוא יסיים אותן, נפרסם את הממצאים בצורה מסודרת".

המשטרה עושה לצחי השכמה

בינתיים, עיכבה המשטרה לחקירה ביום שני השבוע את צחי צויג, בעקבות תלונה של רשות העתיקות. נגד הסטודנט הרשות מוסמכת לפעול, והטענה היא שצויג מחזיק בביתו שלא כחוק ממצאים ארכיאולוגיים מחפירות שנערכו כשפלת יהודה. צויג טוען, כי אין זה אלא ניסיון של הרשות לסתום פיות ולחפות על מחרליה שלה. "הסיפור עם החרסים מהחפ"רות שנמצאו כשפלת יהודה הוא סיפור ארוך ונובע מאינטרסים פוליטיים ואישיים של אמיר רורוי", הוא אומר. "הרשות בגיבוי המשטרה כאה לבית"ש בש חצי בנוקר, לקחו אותי לחקירה, אולם אחרי מספר שעות, הבינו שאין כאן שום עבירה ושחררו אותי. לא הצליחו לסתום לי את הפה, ואמשיך להת"ריע על מחרלי הרשות בנוגע לחפירות בהר הבית".

ד"ר אילת מזר מהאוניברסיטה העברית, מומחית לחקר הארכיאולוגיה בירושלים, אמרה השבוע לשלי יחימוביץ' בתכנית "הכל דיבורים" כי "עיתוי מעצרו של צויג לפי דרישת רשות העתיקות הוא תמוה. אם צויג אכן מחזיק עתיקות בלא רשיון, הדבר צריך להתברר בהודמנות אחרת ולא יתכן שרשות העתיקות תפעל כנגד סטודנט לארכיאולוגיה, שמגלה פעילות יתר מבורכת בנושא הרס העתיקות בהר"הבית". אילת מזר קבעה, שהיה זה מעצר שואה.

יהודה עציון מתגוננת "חי וקיים" עתר לבג"ץ, שיודה לרש"ד ויות המוסמכות (ממשלת ישראל, רשות העתיקות, עיריית ירושלים ואחרים) לעצור את עבודות החפירה בהר"הבית. השופטים חשין, זמיר, ובייניש דחו בשבוע שעבר את העתירה, וקבעו כי "...אכן, אין מניעה מוחלטת לא להלכה ולא למעשה להתערבות של בית המשפט במקרה של פעולה בלתי-חוקית על הר"הבית. אכן, התערבות כזאת תהיה בכחירת חריג המל"מד על הכלל. צריך טעם חזק שבית המשפט יחרוג מן הכלל ויסיג את גבולה של הרשות המבצעת בתחום זה. העתירה היא

ד"ר גבי ברקאי: "החפירה היא הרסנית ומזעזעת. החומר נשפך לנחל קדרון והוא נהרס שם. הנזק הוא עצום ובלתי הפיך"

"עיתוי מעצרו של צויג לפי דרישת רשות העתיקות הוא תמוה. לא יתכן שרשות העתיקות תפעל כנגד סטודנט לארכיאולוגיה, שמגלה פעילות יתר מבורכת בנושא הרס העתיקות בהר"הבית"

בעלת אופי מדיני מובהק. הסמכות האחריות במקרה זה הוטלה לו על הרשות המבצעת ושם הם נשארים".

אכן, הכל שפית כפי שגרס הנשיא אהרון ברק, פרט למקרים כודדים, כמו למשל מעשה של הרס שיטתי ומכוון של שרידי בית המקדש. במקרה זה, קצרה ידו של שלטון החוק מלהושיע. השופטים גם הסתמכו על פסקדין של השופט גולדברג (היום מבקר המדינה), שכתב בפסק הדין מלפני

ארבע שנים (פסקדין שלא פורסם עד היום), כי "לא ראוי שהפרות חוק במקום רגיש כמו הר"הבית תמצאנה את פתרונו בבית המשפט. בית המשפט אינו הערכאה המתאימה או הראויה לעשות מאזן של שיקר לים שונים. זהו תפקידו המובח"הק של הורג המדיני ובראש ובראשונה של הממשלה".

עורכי הדין שקראו את פסק הדין אמרו שהפעם בג"ץ קובע חד-משמעית שכל נושא הר"הבית הוא עניין מדיני מובהק, שאין לבג"ץ זכות להתערב בנעשה בו".

יהודה עציון אמר אחר כך: "השערוייה בולטת לעין - הר הבית בידינו. יש שם מדינה פלשתינאית-איסלאמית לכל דבר. השוטרים הישראליים על הוד הם רק מרינטות של הווא"קף, שקובע בלעדית מתי יפתח הוד ומתי יסגור, והשוטרים הישראליים עושים כמצוותם. הסכמי הקבע של ביילין-אברמאון מתקיימים בפועל על הר"הבית ולצערי הבג"ץ קבע מפורשות, שאין ריבונות ישראלית על הר"הבית. ההנהגה הנוכחית של המדינה מעוניינת במצב זה ולצערי, הם לא מבינים את קדושתו ואת ערכו של הר"הבית לעם ישראל".

יהודה עציון. ח"כ שטרן

צויג: "אנשי רשות העתיקות, שידעו מראש על כוונתי, לחצו עלי שלא אפרסם את הממצאים בכנס הזה. סירבתי ובמהלך הכנס הם השמיצו אותי בעוד ארכיאולוגים אחרים שיבחו אותי"

יהודה עציון ומשה פייגלין לא מתכוונים לשתוק. ביום שלישי הקרוב מתוכננת הפגנה גדולה, שכמהלכה ינסו להגיע להר"הבית אלפי מפגינים מכמה כיוונים, אחרי שיעברו בנחל קדרון. הפגנה קודמת שערכו פעילי "זו ארצנו" על הר"הבית אל מול הר"הבית, שבה השתתפו כ-5000 מפגינים, זכתה לסיקור מוערי בעיתונות. גם היריעות שקיבלו אישור עקיף על כך שאוחד ברק מתכוון להעביר לרשות הפלשתינית לשליה מלאה שכונת ערביות כמו שועפאט, בית חנינה ועוד בהסדר הקבע, דבר שיחלק למעשה את ירושלים, לא עוררו סערה בישראל. אין פלא שפייסל חוסייני אמר השבוע ב"קול פלש"תין, ש"החברה הישראלית היום היא חלשה מאוד, וזהו הורמ"נות פו לפלשתינים לקבוע עובדות ולהשיג הישגים חשובים בירושלים".

ירושלים בכלל והר"הבית בפרט זקוקה כרוח הזמן ליחצ"ן טוב. למשל, ראש-עיריית ירושלים אהוד אולמרט. אולם אולמרט ממשיך לתת גיבוי לראש הממשלה אהוד ברק. הוא לא האיש שימנע את חלוקת העיר בפועל. נשארתי אפוא מחאתם וזעקתם של כודדים. כמו צחי צויג, שאיננו רתי אנכ, והוא ממשיך כנגד כל הסיכויים לפעול נגד הגולם הממשלתי, המשפטי והמקצועי-ארכיאולוגי שאינו עושה רבר נגד הוואקף